

*Bar Mitzva
& Tefillin
Guide*

Published in honor
of the bar mitzvah celebration of
Menachem Mendel Stolik

*Bar Mitzvah
& Tefillin
Guide*

A collection of laws & customs relating to

Laws of Tefillin // Bar Mitzvah // Mivtza Tefillin

Rosh Chodesh Adar, 5781

Dear Family & Friends,

Thank you for joining us in this joyous occasion of the *bar mitzvah* of our son, Menachem Mendel. On the day that Menachem Mendel becomes obligated in fulfilling all the mitzvos, it is appropriate to share a sampling of halachic questions and answers that have been addressed in recent years under the auspices of **Rabbi Y. Y. Braun**, member of the Beis Din of Crown Heights.

The material presented here has appeared on asktherav.com and halacha2go.com, rich repositories of halachic information that we have both been involved with from their inception. We take this opportunity to thank Rabbi Braun for his tireless work on behalf of Crown Heights and beyond. May Hashem grant him the ability to continue to vitalize and uplift our community as we prepare to greet Moshiach.

We also thank **Rabbi Yossi Liberow**, editor of Ask the Rav, who initiated and helped compile this publication. We also thank **Mrs. Esther Tauber**, the grandmother of the bar mitzvah boy, who was involved in Halacha2go for many years.

May we merit to combine this Simcha with the delight of Torah study and the joy of the month of Adar, to culminate in the ultimate celebration of the coming of the Final Redemption, now!

Levi and Pessi Stolik and Family

Table of Contents

Section 1: Q &A

- I. Laws of Tefillin
- II. Bar Mitzvah
- III. Mivtza Tefillin

Section 2: Index

Section 3: Appendices

- A. How do I choose the best *sofer*?
- B. Can a mitzvah be performed *al t'nai*?
- C. What is the kavanah of wearing *tefillin*?

Part 1: Laws of Tefillin

Q1: I'm so excited! I'm turning thirteen soon and I'm going to the sofer to watch him assemble my tefillin. What can I expect? May I place the parshiyos into the tefillin myself, even though I am not yet bar mitzvah?

The process of inserting the *parshiyos* (selections from the Torah) into the *batim* is as follows: they are rolled in a prescribed manner and wrapped with *sa'aros* (hairs) from the tail of a cow, tied with a *matlis* (single piece of plain parchment), and then tied with *sa'aros* again before being placed into the *batim*. It's definitely a good idea as a pre-*bar mitzvah* to feel involved in all this—but to what extent can you participate?

Actually, this matter is discussed by *poskim* about a boy, who awhile after his *bar mitzvah*, related *meisiach l'fee tumo* (matter-of-factly) how his father took him to see this process, and not only was he present, but he participated by placing the *parshiyos* into the *batim*. Now, isn't this something that should be done only by a *gadol* (one who is *bar mitzvah*)?

The consensus reached was that certainly *l'chatchilah* (from the outset), inserting the *parshiyos* into the *batim* should be done *lishmah* (for the sake of the mitzvah) by someone over the age of *bar mitzvah*; so in your case, the *sofer* should

insert them, bearing in mind throughout every stage of the process up until he sews up the *tefillin*, to do everything *lishmah*, for the purpose of fulfilling the mitzvah of *tefillin*. However, *b'dieved* (after the fact), if the *parshiyos* were inserted by someone who is not a *gadol*, there might be room for leniency to consider the *tefillin* kosher, without needing to resort to removing the *parshiyos* and having a *gadol* reinsert them.

Q2: *What details should I be aware of with regard to the kashrus of the batim?*

The four compartments that make up the *batim* (the boxes which house the parchment) of the *tefillin shel rosh* (which are placed on the head) are molded to form a perfect square. However, according to many *poskim*, including the Alter Rebbe, they must be *prudos mamash* (totally detached [each from the other]). Some *poskim* are lenient and rule that *tefillin* are kosher even if there is a small amount of glue between the compartments—as long as it is not near the top and it is minimal. The *charitzim* (grooves) on the outside of the *batim*—which indicate where the compartments are separated from each other—may not be *charitzim mezuyafim* (faux grooves), and have to be in the proper place.

We are careful that *tefillin* should be perfectly square and due diligence should be done to properly construct them. They should be checked at the appropriate times that they retain their cubic form. (On a daily basis, if they appear to be “in shape”,

we need not worry—don't break out an architect's toolbox, or measure constantly to make sure we are not somehow transgressing.)

To ascertain whether there are any issues with one's *tefillin*, they can be taken to a *batim macher* (a professional *batim* maker) to be examined and have any concerns addressed.

Q3: *What about the yud knot? And the straps?*

The *keshet* (knot) that is shaped like a *yud* on the *tefillin shel yad* (the *tefillin* we bind on our arm) should always be touching the *bayis* (the box of the *tefillin*). According to some poskim this applies even when the *tefillin* are not in use. There are opinions that say that it is sufficient if the *yud* touches the *titura* (the base), even if it does not touch the *bayis* itself. Certainly, it's sufficient if only part of the *yud* touches the *bayis*.

In addition, it is important to make sure that the entire *yud* is the right size: at least the beginning of the *yud* where it protrudes from the knot should be a minimum of nine millimeters wide.

We also have to make sure that all the *retzuos* (straps) of the *tefillin*, including the *yud* and the area of the *keshet* always remain black. However, it is acceptable if they give the impression of being black. Some opinions are lenient even if they are mostly black. The part of the *retzuah* that goes into the *keshet* and is not outwardly visible need not be black.

Q4: *The sofer tells me that he has special extra-kosher straps that are painted black on both sides? Should I get these?*

Traditionally, only one side of *retzuzos*—the outer side—is painted black. However, many *sofrim* and Judaica stores have lately begun selling *retzuzos* painted black on both sides, apparently based on a minority view of the *Rishonim* that they are more beautiful that way, and thus constitute a *hiddur mitzvah* (beautification of a mitzvah). This view may have a basis in Kabbalah, as well.

However, it seems untoward to adopt a practice which follows a view that hasn't been practiced widely in the past. Indeed, *poskim* clearly state that the prevailing custom isn't in accordance with this view. On the other hand, if someone purchases these *retzuos* not based on principle, but rather for practical considerations, (since *retzuos* that are painted on both sides are immersed in paint and the paint adheres better) it shouldn't be a problem.

Q5: *I go to a special class that trains boys for their bar mitzvah. My learning sessions are at night. Can I practice putting on tefillin at night?*

Yes, boys can practice putting on *tefillin* at night, but the teacher should ensure that they are aware that the mitzvah of putting on *tefillin* is only by day, and should also make sure they do not wear them for a prolonged amount of time so that no one will mistakenly fall asleep while wearing them.

Q6: *Maybe this is a funny question, but I was recently bar mitzvah (so I'm new to the minyan and haven't seen much yet) and I was shocked to see someone come into shul and borrow a pair of tefillin, seemingly without permission. Is this a "thing"?*

We may use another's *tefillin* if we do not have our own pair, since the halachah is: *Nicha lei l'inish layavid mitzvah bemamonei*—a person is glad when a mitzvah is done with his money or possessions. Therefore, we can assume that a person would not mind if his *tefillin* are used by another Jew to do a mitzvah.

However, there are a number of conditions that must be met. Firstly, borrowing another's *tefillin* without his knowledge and explicit permission should not become habitual; it should only be *b'akra'ei*, (temporarily), if we do not have our own *tefillin* handy for some reason. Secondly, we should put away the *tefillin* properly, and not leave them unwound. Thirdly, we may not take them out of the *shul*, even if we plan on bringing them back; we may use them only in the room where the owner left them. According to many opinions, we are required to put them back in the same spot where we found them. The fourth condition is that we can only make the assumption that a person would approve if he is not present; if the owner is present, we should ask express permission before using his *tefillin*.

There is a minority opinion among *poskim* that even if a person yells, "I do not let you use my *tefillin*!" we may use them anyway, but the majority of *poskim* disagree.

Q7: *Now that I am wearing tefillin every day, my mother told me, I should get my hair cut shorter and more often. Why?*

Many *poskim* have choice words to say about men growing a fringe, long hair in the front, or even long hair in the back. A key problem mentioned by many is that of *chatzitzah* (separation)—long hair causes a separation between the *tefillin shel rosh* and the head itself. Even were it not considered a *chatzitzah*, extra hair may get in the way of wearing *tefillin* the proper way.

Long hair raises additional issues: It is *derech shachat'z vega'avah* (arrogant and inappropriate behavior); may be considered *chukas hagoyim* (dressing or acting in the manner of non-Jews); and may transgress *lo yilbash* (the prohibition for a man to dress in the way of a woman).

Therefore, a man who has let his hair grow long should hasten to cut it, to the extent that *poskim* say that he may cut it even during the days of *Sefirah*, the Three Weeks and the Nine Days, since having long hair is a more serious prohibition than that of cutting hair during the mourning periods.

Q8: *Now that my Shacharis davening includes laying tefillin, I have so many questions! First—when is the earliest I can put them on in the morning?*

Donning *tefillin* (and *tallis*, in the future) have a different set of times than *Shacharis*. The earliest time to make a *bracha* on *tallis* and *tefillin* is *Misheyakir* (when it is light enough outside that one

can recognize a friend from a short distance)—although someone is allowed to put on the *tallis* and *tefillin* earlier. If you did put them on before this time, when the time comes, you should say the *brachos*, after first moving around your *tallis* and *tefillin* somewhat. Someone who did not put on their *tallis* and *tefillin* at the time when they davened earliest *Shacharis*¹, can put them on and make a *bracha* at any time throughout the day until *shkiya* (sunset).

Q9: *What should I be thinking about while I wear my tefillin?*

The first thing to be aware of while wearing *tefillin* is to constantly be mindful of the fact that you are wearing them (except during *Shemoneh Esrei* and Torah learning, when you need to focus instead on those actions). There are specific activities that are considered *hesach hadaas* (a wandering mind), including laughter, idle talk, anger, or depression. Being occupied with mundane activities while wearing *tefillin*—not consciously focusing on his *tefillin*, but nevertheless mindful of the fear of Heaven—does not transgress the prohibition of *hesach hadaas*.

If your mind should begin to wander, touch your *tefillin* to remind yourself that you are wearing them, and thereby return to the right frame of mind. This will act as a safeguard to *hesach hadaas* and focusing on inappropriate thoughts.

¹ See halacha2go.com regarding times for *Shacharis*.

Q10: *I've heard different opinions about when to remove my tefillin. Is this different for Chabad people who wear two pairs?*

The longer a person wears *tefillin*, the greater its effect. There are different opinions as to when a person should remove their *tefillin* after *davening*. According to one opinion, it is after the prayer of *Uva L'Tzion*; according to another, it is after a person has heard *Kaddish* three times (before *Barchu*, after *Shemoneh Esrei*, and after *Uva L'Tzion*), as well as *Kedusha* four times (these are: *Barchu*-which is called *kedusha*; *Kodosh*, *Kodosh*, *Kodosh*; *Kedusha* of *Chazaras HaShatz*, and *Kedusha* in *Uva L'Tzion*).

According to another text, the requirement is actually four times *Kaddish* (the three above and one additional *Kaddish*) and three *Kedushos*. Still another opinion is that a person should wait to remove them until after *Aleinu*, even when he is praying privately (and lacks for *Kaddish*), since the words of *Aleinu* are associated with *tefillin*. Many are particular to remove their *tefillin* only after the recital of *Tehillim* after *davening* (as per Chabad *minhag*). Although there are some people who suffice to do the above while wearing *Rabbeinu Tam tefillin* for part of the time, the proper way to don *Rabbeinu Tam* is only after all of the above have been said, including *Tehillim*. There is a custom practiced by many to learn some Torah as well while wearing their *tefillin*.

Q11: *What are the distinguishing attributes of Rashi and Rabbeinu Tam tefillin, and how do I make sure I don't mix them up?!*

It is the widespread custom for men to don two pairs of *tefillin*: one with the four *parshiyos* in the order prescribed by *Rashi* (where the portion of *Shema* is before *Vehaya im shamoa*), and the other pair in accordance with the opinion of *Rabbeinu Tam* (*Vehaya im shamoa* before *Shema*).

The *tefillin shel rosh* are easy to tell apart as there are hairs protruding on the front of the *bayis* to the right of the *parsha* containing *Vehaya im shamoa*; on *Rashi tefillin* these threads are between the third and fourth sections of the *bayis*, while on the *Rabbeinu Tam tefillin* it is between the second and third sections (i.e., in the middle).

However, the *tefillin shel yad* are indistinguishable on the outside. Some *poskim* mention the custom of making the *bayis* of the *tefillin* of *Rabbeinu Tam* slightly smaller in order to tell them apart; however, that is not the common practice. In order to avoid confusing the two, it is advisable to make some kind of indication on the protective box which covers the *tefillin shel yad*, or to cut the end of one of the *retzuos* in a way that will differentiate them. Of course, no mark should be made on the *tefillin* themselves.

Q12: *Oh no! I mixed up my two pairs of tefillin! What should I do?*

It is quite likely that people who put on both *Rashi* and *Rabbeinu Tam tefillin* every day will at some point inadvertently put on the *Rabbeinu Tam* instead of *Rashi* and make a *bracha* on them. There is an axiom associated with this: at some point an individual who is scrupulous in wearing both pairs daily will mix them up, so rest assured that the error has been orchestrated from Above in order to afford the merit of making a *bracha* on *Rabbeinu Tam tefillin*, the pair upon which we do not ordinarily make a *bracha*.

There are various opinions about what is to be done in such a case. The accepted opinion is that if you remember after putting on *Rabbeinu Tam* without having made any interruption, replace them with *Rashi* immediately, without making a new *bracha*. This applies only if you always wear both pairs, and both pairs are in front of you when you say the *bracha*. However, if you interrupted at all, even by saying words of *davening*, then take off *Rabbeinu Tam* and put on *Rashi* with a new *bracha*.

Nonetheless, since there is a difference of opinion among *poskim*, it is recommended that in order to avoid a questionable *bracha*, make a definite interruption—such as going to the bathroom; after doing so, all *poskim* agree that you can then make a *bracha* on the *Rashi tefillin*. It is recommended that after *davening*, the *Rabbeinu Tam tefillin* should be put on again, reciting the customary prayers, if you did not do so earlier.

Q13: *A lot of my friends got these fancy embroidered, leather cases to carry their tefillin before their bar mitzvah. I mean, I get the idea of making the mitzvah choshuv, but there must be more to that than expensive bags, right?*

A person who is wearing or even carrying *tefillin* should be shown respect. Some *poskim* suggest that we should stand up for someone who is wearing *tefillin*, just as we stand up for someone who is performing a mitzvah. Such a person should be allowed to enter a room first, and there is an interesting discussion in *poskim* in this regard about who takes precedence: one who is wearing *tefillin* or one who is carrying them. The consensus is that the one wearing *tefillin* goes first, but it should be noted that some *poskim* maintain that the one carrying them is more important.

Tefillin should be carried in a *choshuve* (dignified) and respectful manner—in the right hand of one who is right-handed, and in the left hand of one who is left-handed. There are many pious individuals who are meticulous to carry their *tefillin* by themselves, and not give them to someone else to carry. Certainly, the modern *tefillin* bags that are made to be worn in a similar manner to a school bag, and are schlepped around as if their contents were mundane items, are not a good idea.

Of course, all this applies only if the *tefillin* will still be fully protected. If the *tefillin* are safer in the left hand, carried by someone else, or in a modern

traveling bag, then the *tefillin*'s protection outweighs all other considerations.

Q14: *Oh no! I dropped my tefillin! I can't believe it...this is a big deal and I probably need a major tikkun. Please help!*

The Alter Rebbe brings that a person should fast if the *tefillin* fell without a covering from the hand to the floor. If the *tefillin* were in their case at the time, there is no need to fast.

Since you are a yeshiva student, and need your *koach* for learning, you should fast half the day and redeem the remainder of the day with *tzedakah* (about seven or eight dollars). This would also apply to a Kollel *yungerman* or a teacher of *kodesh* subjects—and to anyone with health issues or a weak constitution. If even a half-day fast is difficult, you may give *tzedakah* for the cost of all meals in place of fasting.

Ideally, you should formally commit to your fast in *Shemone Esrei* of *Mincha* (at the end of *Elokai Netzor*) with the words “Hareni b'taanis l'machar ad chatzos.” (I hereby accept to fast tomorrow until noon.)

It would also be appropriate to undertake a *hachlata* (good resolution) in connection with the *kedusha* of *tefillin*, such as refraining to speak while wearing them, or an increase in learning the laws of *tefillin* and the *maamarim* connected to *tefillin*.

Part 2: Bar Mitzvah

Q1: Do I need to learn how to lein for my bar mitzvah? My cousin in Monsey did this, but my parsha is huge! It's going to be pretty hard just learning the Maamar ba'al peh, the overview of halachos...oh, so many things! And my bar mitzvah is in nine months! What should I do?

The Rebbe strongly discouraged pre-*bar mitzvah* boys spending their time practicing how to *lein* (read the Torah properly). Although this can give you good skills if you wish to become a *Baal Koreh*, that is not the purpose of a *bar mitzvah*.² This time should be dedicated to preparing for the responsibility of accepting all mitzvos, i.e., you should become proficient in the necessary halachos on how to observe a Jewish life. Even studying the *maamar* (Chassidic discourse—in this case, the specific *bar mitzvah* discourse of the Frierdiker Rebbe) is secondary to this objective.

It should be noted that not all *bar mitzvah* boys are capable of studying an entire *maamar baal peh* (by heart). Even if you study a portion of the *maamar*, and have to read from the text *bifnim* (inside), this is still okay. It is way more important to understand the responsibility of becoming a *bar mitzvah*—to know the basic day-to-day halachos.

²*This does not diminish the importance of learning this as a life skill; this is something that should be acquired over years, and not as required "cramming" sessions before the bar mitzvah.*

Q2: *My birthday is at the end of Tishrei. As my parents and I understand it, I should start putting on tefillin about ten days earlier on account of the Yomim Tovim. But that's when all my friends will be in camp! Can I start earlier so we can have a bigger celebration?*

The *minhag* is to start to don *tefillin* two months before the *bar mitzvah*. When there is Yom Tov within those months, the Rebbe writes that it's okay to start earlier. Nonetheless, you should consider the fact that this is an established custom, mentioned by our Rebbeim, and it should not be changed for convenience reasons.

Q3: *I was born in a leap year at the beginning of Adar II. Now, at thirteen, I am celebrating my bar mitzvah before some of my classmates who are older than me! But what happens in the reverse, when a boy born in a regular Adar turns bar mitzvah in a leap year?*

A boy who was born in the month of Adar, in a non-leap year, and has his *bar mitzvah* in a *shana meuberet* (leap year), should hold the celebration in *Adar Sheni*, when he becomes fully *bar mitzvah*.

However, *l'chumra* (in cases where there is room for stringency), he is considered *bar mitzvah* already in *Adar Rishon*. A small celebration may be held in *Adar Rishon*, provided there is no room for concern that it may cause people to think that he is already a full-fledged *bar mitzvah*.

He should begin to put on *tefillin* two months before his *Adar Sheni* birthday.

Q4: *My bar mitzvah is on Shabbos, and we are planning a big Friday night meal with our family. But I told my parents that I learned that the celebration should be the night after. Am I right?*

As a general rule, Chabad custom is to have L'chaim with cake in the morning after Shacharis, but the *seudah* is held the following evening, although the *seudah* may be held the night before.

Note also, with regard to this timing, it is preferable for your first *aliya* to take place at *Mincha* on Shabbos.

Q5: *My parents say that they can't afford to make a big deal out of my bar mitzvah. They want to use monetary gifts I receive to pay for the celebration. I say that I would rather save the money for the future, even if it means having a much smaller party. Do they have a right to use the presents as they see fit?*

Guests at a *bar mitzvah* celebration often leave a present: a monetary gift of cash or check, a *sefer* (holy book) or other gifts. Sometimes the gift is clearly demarcated; others, even unlabeled, have a *de facto* owner by the theory of *umdena* (logical assessment)—for example, a *sefer* would likely be intended for the *bar mitzvah* boy himself. But to whom do the gifts, even the inscribed ones, really belong, the *bar mitzvah* boy or his parents? Perhaps they own all his possessions?

Halachah discusses an adult child—a *bar mitzvah*, is after all, an adult—who is *samuch al shulchan*

aviv (lit., reclines on his father's table, i.e., is fully supported by his parents). If this "child" comes by a possession—for example, he finds a *metziah* (an ownerless object)—most *poskim* agree that it belongs to the child. *Rabbenu Tam* disagrees, and claims that in this case, the adult child's *metziah* belongs to his parents.

It is not definitive whether *Rabbenu Tam* would include a *matanah* (gift) in the same category as a *metziah*, or whether it might, in his opinion, belong to the adult child. The consensus among *poskim* is that ownership is definitely conferred once the adult child is a *muchzak* (lit., established, i.e., has established ownership by having the item in his possession); by accepting the gift from the giver, the item is his free and clear.

If the gift is in the parent's possession, there might be place in halachah for them to keep it on the principle of "*Kim li!*" (lit., "this is my opinion!" i.e., someone who is a *muchzak* can often rely on a minority halachic decision in his favor).

As you see, this is not a clear-cut halachic situation. It is good that your parents discussed this with you in advance. The best-case scenario (for you and other families who rely on *bar mitzvah* gifts to pay for the affair or their child's *tefillin*), to come to an agreement on how to "share the costs", to cover all possible halachic issues.

Q6: *Not complaining, but I received many gifts for my bar mitzvah, baruch Hashem. Am I allowed to regift or sell them to others? What is the halacha regarding the unspoken intentions of gift-givers?*

If a gift-giver expressly stipulates that they do not want the gift to be passed on, or that they wish for the recipient to use it themselves, the recipient may not re-gift the item or sell it. Generally, if there is an inscription on a gift, it's an indication that the giver wishes the recipient to keep it. In the case of a wedding or a *bar mitzvah* gift, however, inscriptions are customary, and usually not an indication that the giver does not want their gift to be passed on.

Q7: *I am flying in to have my bar mitzvah aliya at the Rebbe's minyan in 770. Unfortunately, my father cannot come with me. What should he do in regard to the recitation of "baruch sheptarani"? Can he say it over the phone?*

There is no need for your father to be present at your *aliya*. He should recite the *bracha* at a *minyan* (if possible) in his own location, but with a slight change of *nusach* (wording)—“*me'onshso shel b'ni*” or “*shel b'ni _____*”. Neither his location nor the availability of the *minyan* should delay his *bracha*. If he'd like, he may repeat the *bracha* without Hashem's name once you are back at his side.

Q8: *I'm pretty short and I just turned bar mitzvah. There's this minyan who needed a tenth, and most of the men were*

saying that they should believe me when I said I am of age, but one guy insisted that because there's a chance I'm a katan, they can't take my word for it. Who's right?

When a tenth man is needed for a minyan and a child is present, but we don't know whether he is already *bar mitzvah* and therefore eligible to be counted as part of the minyan, who can be trusted to vouch for him?

If the boy's father says that his son is *bar mitzvah*, we can certainly believe him; however, if someone other than the boy's father says that he is thirteen, there is a *machlokes haposkim* (a difference of opinion among rabbinic authorities) whether we may take his word. The common custom is to rely on others besides the father, as well as on the boy himself if he says that he is already a *bar mitzvah*.

Poskim question the custom of trusting the boy himself. There are a number of justifications for this practice, including the fact that the child would be afraid to lie because this is a *milsa d'avida l'gluya* (a fact that will eventually become known).

However, we should only trust a child who is *meyushav b'dato* (a settled, calm child), who is stating his age with certainty, and who is a *yerei Shamayim* (G-d-fearing), and can therefore be trusted not to say something that isn't true.

Q9: *So many things change when you turn bar mitzvah! Here's one my father recently brought up: I got a letter in children's sefer Torah on the day I was born, but should I*

now buy a letter in the sefer Torah haklali written for adults?

While it is not necessarily a halachic requirement, the Rebbe did mention a few times that it is appropriate to purchase a letter even in more than one of the *Sifrei Torah Haklolim* (Torah written for the general public, in which each participant purchases a single letter). The Rebbe also mentioned that a letter should be purchased for kids in the children's *sefer Torah*, even though one was already bought for them in the *Sefer Torah Hakloli*. Recently, it was publicized that the Rebbe answered that the reverse is true as well.

Q10: *Our Rebbi is teaching our class how to tie tzitzis, and we are each making our own pair. Some of us are already bar mitzvah, but others are still twelve years old. When the younger boys turn thirteen, they'll be wearing tzitzis that they tied as a katan. Is this a problem?*

Once a child reaches the age of *chinuch* for the mitzvah of *tzitzis*, he can tie his own *tzitzis*. However, if they want to wear it after they are *bar mitzvah*, it is important to make sure they are making it *l'sheim mitzvas tzitzis* (with the intention of the mitzvah). An adult must stand with a *katan* (a child, i.e., one under the age of thirteen) to ensure that they do so.

Although this is considered a *b'dieved* (inideal) situation, there are those who say that the *tzitzis* are still *muttar* (permissible) for them after they

become *bar mitzvah*. Others disagree. It would be best that the twelve-year-olds who are making *tzitzis* avoid using them after their *bar mitzvah*.

Q11: *Another new and exciting issue I've been wondering about now that I am bar mitzvah: Is it true that when Moshiach comes, we will wear tefillin all day, just as in the past?*

There are many sources that state that in the times of Moshiach, all *gezeiros* (decrees) and *s'yagim* ("fences"; i.e., preventative Rabbinic measures) that were instituted throughout *galus* will be nullified.

With regard to *tefillin*: the ultimate manner in which to fulfill this mitzvah is to wear them all day. The reason we do not do so today is because we are not humanly capable of safeguarding against impurity and keep our attention on their holiness in our thoughts. This will not be an issue in the Era of Redemption.

In addition, one of the main tenets of the future is that all mitzvos will be kept in their penultimate state—one, specifically, is the mitzvah of *tefillin*.

Part III: Mivtza Tefillin

Q1: *Who knew Mivtza Tefillin was so much fun? We lost track of time (at least it wasn't Friday!) and it's starting to get dark. What should we do if we meet a Jew after shkiya who hasn't put on tefillin today?*

You have a few more minutes! Someone who didn't put on *tefillin* during the day, may still put them on until *tzeis hakochavim* (nightfall) without a *bracha*. If the tefillin are donned between visible *shkiya* (which is a few minutes before actual sunset) and real *shkiya*, he may still make the *bracha*.

Needless to say, *l'chatchila* (ideally) you should do all you can to schedule all the Jews you generally meet so they can lay *tefillin* before *shkiya*.

Q2: *A man on my mivtzoyim route is a righty by birth, but after an accident has become a practical lefty. How should I put tefillin on him?*

He should put *tefillin* on his left arm. There are those that say that in this situation he puts them on right arm. However, the *Tzemach Tzedek* and *She'eris Yehuda* say that in a situation where one's arm cannot be healed naturally, it is as if it doesn't exist, and he should therefore put it on his left arm.

Now, although at the end of the *Tzemach Tzedek's* responsa, it seems that to cover all possible opinions in any *safek* (doubt), including this one, *tefillin* should be wrapped on both arms (making a *bracha*

only on the left while having the right arm in mind as well and *Krias Shema* should be said after putting on right arm), nevertheless, in a *Mivtzoyim* situation that is kind of like a state of urgency, with a limited amount of time with the individual, so he would only have to put on the main (left) arm only.

Q3: *There are actually many authentic lefties I meet on mivtzoyim. How do I put my own “righty” tefillin shel yad on them?*

How to don *tefillin shel yad* that were tied for a righty on a lefty: place them backwards, so that what is usually the back of the box is facing down, and the *kesher* will be on the inside, opposite the heart. A less desirable option is to put it on the regular way, and the *kesher* will be facing outside, and you could wrap the straps inward. A third option is, if possible, to remove the *retzuah* completely, manually, and put it in through the other side of the box. This should only be done if the *yud* of the *tefillin* would still be touching the bayis and facing the heart.

Alternatively, you can slide the knot to the other side and then twist the strap, so that you are wrapping facing outward (this should be done only with straps that are black on both sides).

Q4: *This past Friday, we were in a real rush, and one guy was only able (and willing) to put on tefillin shel rosh. What is the correct bracha in this case?*

The bracha said on *shel rosh*, only, is *al mitzvas tefillin*.

Q5: *One of the men we meet on mivtzoyim talks about all these fanatical ideas about oso ha'ish. Can I put tefillin on him?*

If there is any concern that he is or was involved in missionary activity, do **not** teach him Hebrew or any *divrei Torah*.

You may lay *tefillin* with him, if it does not seem that he is putting it on for the purpose of worshipping his deity, and there is no concern that he will use this to assist in his heretical activities—the area should be free of any Christian iconography or related items.

Q6: *On my mivtzoyim route, there is a special-needs adult who cannot speak. Can he fulfill the mitzvah of tefillin. Can I make a bracha for him?*

The mitzvah of *tefillin* can be fulfilled even without a *bracha*. You should ascertain that the only issue is the fact that the special-needs man cannot speak, not his mental capacity (which would mean that he may not be obligated in the mitzvah), and in the case that it is, in fact, a speech impediment, you can make a *bracha* for him.

Index

The following halachos, both those that appear in the answers above, plus additional topics can be found on the websites www.asktherav.com and www.halacha2go.com. Use these reference numbers to find the full text (English and/or Hebrew) and a surfeit of sources (in Hebrew).

LAWS OF TEFILLIN // *components* halacha2go #389, halacha2go #348, halacha2go #682, halacha2go #322, halacha2go #482 asktherav #4315 // *at night* asktherav #6900 // *borrowing* halacha2go #248 // *using a mirror* halacha2go #829 // *long hair* halacha2go #243 // *chatzitzah* asktherav #2783, asktherav #5597 // *earliest time* halacha2go #89 // *kavannah & hesech hadaas* halacha2go #195, halacha2go #298, asktherav #11190 // *during tachanun* halacha2go #247 // *during uva L'tzion* asktherav #12095 // *removing tefillin* halacha2go #157 asktherav #5277 // **Rashi & Rabbeinu Tam** halacha2go #451, halacha2go #151, asktherav #5578 // *tefillin bag* asktherav #5287 // *carrying tefillin* halacha2go #190 // *when to check* halacha2go #402 // *dropping* asktherav #459, asktherav #2283, asktherav #2673, asktherav #6473

BAR MITZVAH // *leining* asktherav #5651, asktherav #8032 // *hanachas tefillin* asktherav #10842 // **DATES:** *Aseres Yemei Teshuva* asktherav #1086 // **17 Tammuz** asktherav #5953 // **9 Days + Tisha B'av** asktherav #11689 // *during aveilus* asktherav #964, asktherav #2556, asktherav #12471 // **two Adars** asktherav #1763 // *invitation* halacha2go #132 // *using monetary gifts*

halacha2go #663 // using maaser asktherav #2280, asktherav #1882, asktherav #2735 // regifting halacha2go #385 // “baruch sheptarani” asktherav #2182; asktherav #10314 // counting as the tenth halacha2go #416 // letter in the Torah asktherav #105533 // katan making tzitzis asktherav #4448 // 4 pairs # 6954 // tefillin all day asktherav #2969

MIVTZA TEFILLIN // *shkiya asktherav #12073 // lefty or righty? asktherav #5203 asktherav #13077 // only shel rosh asktherav #4175 // Jews4J #4078 // special needs asktherav #5345*

Appendix A

How do I choose the best sofer?

When purchasing *STAM* (*sifrei Torah*, *tefillin*, *mezuzos* and *megilos*), we must heed the words of the Shulchan Aruch: *Tzarich lihiyos me'oid yarei Shomayim v'choreid lidvar Hashem hamis'asek b'kesivas hatefillin v'tikunon*—One involved in writing and fixing *STAM* must have a high degree of fear of Heaven, and tremble at the word of G-d.

Before choosing a *sofer*, it is crucial to inquire whether he has high standards and is careful to abide by all the halachos scrupulously, that he has a sterling reputation, as well as a *ksav kabbalah* confirming that *Rabbonim* have attested that he is qualified to do his job and he is known to be a *yarei Shomayim*.

When we hire a car mechanic, a brain surgeon, or anyone else to perform a very important service for us, we look for the very best. How much more vigilant should we be when it comes to a *davar shebikdushah* (a holy matter)! In addition, it is a good idea to have another *sofer* check any *STAM* item before we purchase it. There are many *parashiyos* of *tefillin* and *mezuzos* on the market written by *sofrim* who do not abide by certain *hidurim* (specialities), are kosher only *b'dieved* (de facto) or are unfortunately *pasul* (unkosher). This is even more pertinent when purchasing *STAM* from a commercial vendor without knowing firsthand the identity or standards of the *sofer*.

Those who sell *tefillin* and *mezuzos* that are not kosher are *machti es harabim* (cause the masses to sin) and it is the equivalent of, *chas v'sholom*, selling non-kosher food to Jews.

The *Levush* writes that it is crucial not to take the word of any *sofer* at face value; rather, a special group of upright *sofrim* should be appointed in every city who, similar to the requirements for *shochtim* (ritual slaughterers), are knowledgeable in Torah, are truthful, hate money, G-d fearing, and tremble at His word.

[מן הראוי למי שיש כח בידו למנות כותבי תפילין מהוגנים אנשי אמת שונאי בצע בעלי תורה יראי אלקים וחרדים על דברו בכל עיר כמו שממנים שוחטים ובודקים שלא יאמינו לכל הסופרים].

Halacha2go.com #240

Sources:

שו"ע או"ח סל"ב ס"כ. לבוש שם ס"כ, עיי"ש דברים כדרבנות (העתיקו, והאריך בזה, בספר הזכרונות לר"ש אבוהב בזכרון ט פ"ג, עיי"ש). ט"ז סק"ט. אדה"ז סל"ג. וכן בשו"ע שם סל"ט ס"ט שאינם נקחים אלא מן המומחה.

וידוע מש"כ הפמ"ג (במ"ז סל"ב סק"ט) שצ"ל יר"ש יותר משוחט. וראה בהקדמה לכת"ס עמ"ס חולין. וראה קסת הסופר ס"א ס"א ובלשכת הסופר שם. ובס' ברוך שאמר: אני רואה שאין שום אדם משים אל לבו מלאכת שמים זו ואין משגיחים אם הסופרים כותבים כתיבה תמה או שבורה ואפי' מקצת לומדי התורה מסכימים ומקבלים את הסופרים לכתוב תפילין אשר בעצמם לא קבלו מעולם שום קבלה אמיתית ובזה הם מחטיאים את הרבים. ולהעיר גם משו"ת חת"ס או"ח סר"ה בסופו: המלך זקן וכסיל הידוע בזקנותו ישב על כסא של ג' רגלים וכו' סופרי סת"ם שיופסלו כל התפילין ומזוזות על ידם. ובליקוטי שו"ת חת"ס סוסי' פג: ומכ"ש דבתפילין סופרי זמנינו בקיאים לא היה ולא נברא כי בעוה"ר מקלקלים ומכשילים את הרבים ויש כמה מאות ישראלים כשרים אשר מימיהם עדיין לא הניחו תפילין כשרים אקרקפתא דלהון. ובמשנ"ב סל"ז סק"ד: ויען כי גדול כח המצוה כ"כ ולהיפך העונש רח"ל לכן יזהר כל אדם לקנות תפילין מסופר מומחה ויר"ש ובעל תורה וכן רצועות יקנה מאיש נאמן כדי שיהא בטוח שנעבדו לשמן מעורות טהורות כי מי שהוא מניח תפילין פסולים לא לבד שאינו מקיים המצוה אלא שמברך כו"כ

ברכות לבטלה שהוא עון גדול ובעו"ה רבה המכשלה במה שקונים תפילין ורצועות ממאן שהוא לפי שמוכרים בזול ורובן אינם מרובעין ועוד יתר קלקולים שמצוי בהם בעת כתיבתן וכל יר"ש יתן אל לבו אם על מלבושיו וכליו הוא מהדר שיהיו כתיקונם מכ"ש בחפצי שמים שלא יצמצם ויחוס על הכסף אלא יהדר לקנות אותן שהם בודאי כשרים אף שמחירם רב. וראה קו"ק שנדפס בשו"ת תירוש ויצהר ס"ב.

Appendix B

Can a mitzvah be performed al t'nai?

There's an interesting discussion in *poskim* regarding the question of *t'nai b'mitzvos* (mitzvos done conditionally), where one declares that a mitzvah being performed may or may not count, depending on whether a certain condition we've made will be met. For instance, may one listen to *havdalah* in shul with the stipulation that he will be *yotzei* (meet his obligation) now unless it turns out that his wife needs him to make *havdalah* for her at home, in which case he retroactively won't have been *yotzei* now? In such a scenario, there are three possible options:

The *t'nai* goes into effect: he is *yotzei havdalah* now if the condition is met and his wife doesn't end up needing him to make *havdalah*, and he isn't *yotzei* retroactively if his wife does.

The *t'nai* fails to take hold: he listens to *havdalah* with the basic intent of meeting his obligation, and he is *yotzei* no matter what stipulations he attempted to make.

The *t'nai* causes disqualification: mitzvos only work if done 100%, so the fact that the mitzvah is up in the air as a result of the *t'nai* makes the mitzvah invalid, regardless of whether the *t'nai* ends up being fulfilled.

At first glance it would seem that such a *t'nai* can't be valid for many mitzvos, since there's a general rule that any action that can't be done through a *shliach* (representative) can't be bound to a precondition either; accordingly, any attempt to attach a *t'nai* to mitzvos *she'b'gufo* (mitzvos that one must do

in person, like *tefillin*) would fail and the mitzvah would be fulfilled regardless. Alternatively, if the *t'nai* does take effect, it can be argued that any mitzvah that is dependent on *breirah* (an act or event occurring later that will have a retroactive effect) may be rendered inherently invalid.

However, we find several examples in major halachic works of mitzvos that are done with certain stipulations. For example, men who don two pairs of *tefillin* do so to satisfy the conflicting opinions of *Rashi* and *Rabeinu Tam* regarding the order of the *parshios* in the *tefillin*; according to *Shulchan Aruch*, they are essentially making a stipulation that the 'correct' pair of *tefillin* should be regarded as the one used to fulfill the mitzvah, whereas the other pair should be regarded as 'merely straps and boxes.'

Consequently, the majority of later *poskim* conclude that a *t'nai* made for any mitzvah is valid. Thus, one could in fact stipulate that being *yotzei havdalah* in shul will depend on determining later whether his wife needs him to make *havdalah* for her or not.

Similarly, if someone is asked to join a *minyan* for *krias haTorah* (Torah reading) later in the day, and joins an earlier *minyan* in the interim (but is still planning to be *yotzei* with the later reading), he may listen to the earlier *kriah* and make a *t'nai* that in case he doesn't end up hearing *kriah* later, he will have been *yotzei* with the earlier *kriah*. *Halacha2go.com* #510

Sources:

שו"ע או"ח סל"ב ס"כ. לבוש שם ס"כ, עיי"ש דברים כדרבנות (העתיקו, והאריך בזה, בספר הזכרונות לר"ש אבוהב בזכרון ט פ"ג, עיי"ש). ט"ז סקי"ט. אדה"ז סל"ג. וכן בשו"ע שם סל"ט ס"ט שאינם נקחים אלא מן המומחה.

תנאי במצות מצינו בכ"מ בפוסקים, ובאופנים שונים החלוקים זמ"ז, שיש תנאי בדבר שהוא ספיקא דדינא, וכלפי שמיא גליא איזה מהן יוכשר, ויש תנאי התלוי ברצונו מתי לקיים המצוה. וכמו"כ, יש תנאי בדבר א' שיעלה לכאן או לכאן, או תנאי בב' דברים לברר איזה מהן יעלה לרצון.

אמנם, לא מצינו תנאי למנוע קיום המצוה בכלל, כ"א להגביל זמן חלות המצוה או אופן חלות המצוה (בכדי שלא לעבור בבל תוסיף, וכיו"ב בשאר הטעמים). ועיקרי הדברים שהתנאי הוא בד"כ בכוונת המצוה, ולא בגוף החפצא דמצוה. וכדלקמן. והמעייין בפוסקים ימצא לנכון שדנו בדיני תנאים בכל סוגים הנ"ל.

ולהלן רשימה חלקית, ע"פ סדר השו"ע ונו"כ:

הגהות רעק"א לרמ"א או"ח סכ"ה ס"ה (שמכוון בברכת להניח לפטור תש"ר בדרך תנאי. אלא שאי"ז תנאי בהמצוה כ"א בהברכה. וממילא אינו שייך כ"כ לנדו"ד. וראה עוד כו"כ דוגמאות כיו"ב בס' בירורי חיים ח"א ס"א. ולהעיר ש"א לאידך גיסא, שגם להאומרים שתנאי במצות מועיל, א"פ לברך ע"ז שהברכה היא כעין לבטלה. והעירו מרש"י עירובין ג, א ד"ה והרי מעשר. וראה בארוכה בקוב' זכר למקדש כהלל (רובינסון). ועוד להעיר, בדין תנאי בברכה, משו"ת האבני"ז סתמ"ט שבשומע כעונה ל"ש להתנות, וה"ז ברכה לבטלה באם אינו חייב בה. (וראה הגהות רעק"א או"ח סי' קצ. ועיי"ש ממג"א סקע"ד סקט"ו. וכ"ה בשו"ע אדה"ז שם ס"ג). וי"ל, שכוונה שלא לצאת מועיל רק בהגברא אבל לגבי הברכה שם ברכה עלה, ראה משחת שמן קאופמן סי' קג).

משנ"ב סל"א סק"ח (להניח תפילין בחוה"מ בדרך תנאי. וכתבו לחלק בזה, וכדלקמן).

שו"ע (ודאדה"ז) או"ח סל"ד ס"ב (ס"ד) (להניח תדרש"י ודר"ת בדרך תנאי. וכבר כתבו לחלק שאינו תנאי בהמצוה, דכלפי שמיא גליא שבתפילין שאינו כהלכה אינו יוצא, והוא רק בכדי שלא יעבור על בל תוסיף. וכמו שהוא לפי האמת, ולהלכה, שגם בלא תנאי א"ע משום ב"ת מטעם זה - עיי"ש בשו"ע אדה"ז. לאידך, ילה"ע מסברא הפוכה, שבכ"מ מצינו שדין תנאי במצות הוא בדרך כוונה שלא לצאת, וכבשו"ע אדה"ז סתפ"ט דלקמן. והנה, ידועה קושיית הטו"א (ר"ה כח, ב) במוצא ב' זוגות תפילין שגם למ"ד מאצ"כ, יכוון שלא לצאת. ומהישובים בזה (ראה קובץ שיעורים ח"ב סל"ג. חי' ר' שלמה ר"ה ס"א) - שלמ"ד מאצ"כ, בכוונה שלילית אינו חסרון בהחפצא כ"א שהגברא לא יצא, וממילא אי"ז שייך לדין ב"ת. ודון מינה לענייננו).

שו"ע אדה"ז סמ"ו ס"ט (שקורא ק"ש לפני זמנה בדרך תנאי שירא שמא יעברו הציבור זמן ק"ש. וראה לקמן עד"ז ממש מד' שבה"ל לענין ק"ש של ערבית. וילה"ע שמ' קצת מלשון אדה"ז של"כ להתנות תנאי זה, כ"א באופן שקורא פ' והא"ש ג"כ, ולהאומרים שפ' והא"ש מה"ת. ואולי חשש להסוברים שאי"מ תנאי במצות דאורייתא, ומ"מ בפ' והא"ש שמעיקר הדין אינו מה"ת לית לן בה כ"כ.

ודוחק, ויותר נ' דקאי אכולהו). הגהות רעק"א למג"א שם סקט"ז. פלא יועץ ערך קריאת שמע. שו"ת האלף לך שלמה או"ח סמ"ב. ובאמת כבר כ"כ בדברי חמודות עהרא"ש ברכות פ"א ס"ו סקנ"א, והובא בא"ר על אתר. (אבל, להעיר שמש"כ בפר"ח שם (נסמן עה"ג בשו"ע אדה"ז) בשם הב"ח - לכאוף הכוונה שם באו"א, ותרי מילי קאמר, שבאם יעברו זמן ק"ש יכוון לצאת, ואם אין הציבור מתעכבים יכוון כקורא בתורה. ולא שמתנה בדרך תנאי. ולכאוף ז"כ הפמ"ג ג"כ בא"א. ועד"ז במחה"ש שם. אמנם, בשו"ע אדה"ז דוחק לפרש כן).

ב"י ס"י קז בשם הרשב"א (ברכות כא, א). מג"א שם סק"א. שו"ע אדה"ז ס"א (במסופק אם התפלל שמתנה שתהא לנדבה. ויש לחלק, שאף שי"ל שאין תנאי מועיל לעקור גדר מצוה - בנדו"ז, להצד שכבר התפלל, בלא"ה אין ע"ז שם תפלה, ומטרת התנאי רק שלא יהא לבטלה).

פמ"ג במ"ז סרל"ה סק"ב (תנאי בקורא קודם צה"כ). ובאמת, עד"ז כבר מצינו בשבה"ל סמ"ח.

אבודרהם (ספה"ע) בשם מחז"ו (הל' פסח) - הובא בב"י או"ח סתפ"ט (בסופר ספה"ע עם הציבור מבעו"י). מג"א סק"ז (שמועיל משום דמצ"כ. וכבר הקשו שהרי בדרבנן קיימין השתא, ולדעת המג"א ס"י ס סק"ג מצוה דרבנן אצ"כ. ועוד שבלא"ה ה"ז כמכוון שלא לצאת (ובכשו"ע אדה"ז דלקמן). וראה פמ"ג בא"א שם. ישוע"י שם. וראה שו"ת האלף לך שלמה סמ"ב. וראה בשו"ת הר צבי או"ח ח"ב ספ"ו. וראיתי באיזהו מקומן לבאר הענין עפמש"כ בכ"מ שגדר תנאי הוא חידוש מילפותא דב"ג וב"ר, שהמעשה הוא מעשה גמור מצ"ע, והתנאי עוקרו ולא אתי דיבור ומבטל מעשה, וקמ"ל בדיני תנאים שיכול לעקור המעשה. אבל במצות למ"ד מצ"כ אי"ז מעשה מצוה כלל וה"ה כמתעסק בעלמא. וא"כ אי"צ למשפטי התנאים כלל. ועפ"ז, כוונת המג"א שלמ"ד מצ"כ אי"צ למשפטי התנאים. ולפי האמת, גם בדרבנן יכול להתנות. וראה בשו"ת יבי"א ח"ט סל"ז שהכריח בד' המג"א שאף למ"ד מאצ"כ יכול להתנות. - והנה, כ"ז דלא כט"ז שם סק"ו. ובאמת יל"פ בט"ז שכוונתו רק בנוגע לספה"ע, לפי שהתנאי הוא חסרון בגדר ספירה ומנין. (לאידך, ראיתי למי שכתבו להיפך שרק בספה"ע מועיל תנאי כיון שתלוי בדעתו שיהיו ספורים, והרי מציאות המספר קיימת גם לפני"ז וע"ד בכור הקדוש מרחם אמו שמצוה להקדישו. ואכ"מ. וראה לקו"ש חל"ח ע' 11 ואילך), משא"כ בשאר מצות). וראה בדרך חידוד בשו"ת משנה שלימה ס"ד סק"ד, שגם להט"ז שאין תנאי מועיל, במצוה דאורייתא שאני ומועיל תנאי, ועפ"ד הישוע"י הנ"ל. וראה שו"ת שבה"ל ח"ה ס"י ס סק"ג. שו"ע אדה"ז שם ס"ב (שאף שבדרבנן אין מצ"כ - במכוון בפירוש שלא לצאת אינו יוצא בע"כ. ועד"ז בפמ"ג בא"א ובמחה"ש שם).

ב"י או"ח סתק"צ ד"ה והרא"ש תירץ (עיי"ש בשם הרא"ם שאא"פ להתנות בתק"ש שהפשוטה תעלה לשני סדרים, דא"כ ליכא כוונה. וחולק עליו. ויש לחלק, שיתכן שבאמת אין תנאי מועיל לו, ויוצא בכל אופן, והתם כלפי שמיא גליא

לאיזה סדר עולה לו. וראה גם שו"ת שבה"ל שם באו"א. ולאידך גיסא, להעיר שבאמת גם להרא"ם, מועיל תנאי אלא שאא"פ לכוון לשתי סדרים בתקיעה אחת. ועו"ל באו"א שבמצוה דרבנן מודה דמהני תנאי, לפי שאצ"כ. וראה בס' חמש ידות (לאחיו של האור גדול ממינסק) שכוונת הרא"ם רק לכתחילה. ושוב כתב באו"א דהיינו רק בתק"ש שמוציא הרבים יד"ח. ודוחק. ועוד להעיר דהתם קאי במעשה אחד, ולכן אינו בגדר כוונה, משא"כ בקורא ק"ש ב"פ (או בספה"ע ב"פ) בדרך תנאי - ראה נחפה בכסף לסמ"ג מ"ע מב (הל' ר"ה). וראה בג"פ למהר"ם חביב סקכ"ט ס"ק קד). רמ"א שם ס"ו. מג"א סק"ו. אדה"ז סי"ג.

ב"ח אה"ע סקס"ט ד"ה כתב בסה"מ (לגבי חליצה לצאת כל הדעות).

ועוד מצינו כיו"ב בכמה אחרונים חביבים לגבי כו"כ מצות, ומהם:

לברך ברכה"ת בדרך תנאי - שו"ת מחזה אברהם סל"ד.

הקורא ק"ש אחר זמנה, להתנות להדעה שזמנה כל היום - משמרת שלום ס"ט ס"ב.

לענין קידוש (והבדלה) - צ"ח פסחים קא, א ד"ה ויצא. וראה שו"ת שו"מ מהדו"ד ח"ג סקכ"ז. חזון נחום סל"ב.

לענין אכילת מצה, מהעליונה ומהאמצעית בדרך תנאי - פס"ד להצ"צ או"ח סתע"ה.

לענין אכילת אפיקומן אחר חצות - שו"ת אבנ"ז ששפ"א. ושקו"ט בזה בכ"מ.

לאכול רק כזית אפיקומן ולהתנות להדעה שהלכה כמותה - הגש"פ עם לקו"ט ומנהגים ד"ה צפון.

לענין ישיבה בסוכה בשמע"צ - שו"ת חת"ס אה"ע ח"ב סי' צ. וכבר העירו מפירשי" עירובין צו, א ד"ה ועוד.

ועוד כיו"ב דוגמאות רבות בפוסקים.

והנה, שקו"ט בטעמא דמילתא בכ"מ, ורבו כמו רבו הקושיות החקירות והפירוקים בד"ז, ואא"פ להביא הכל כאשר לכל, ויבואו כאן רק ר"פ ובקיצור נמרץ. ומקורות להבא להלן - אפשר למצוא בספרים שהובאו לעיל. וכן בהנסמן בספרים דלקמן.

להקשיא מדין ברירה (ראה דע"ת סמ"ו שם. ולפלא שלא שם לבו שכבר שקו"ט בזה בפס"ד הנ"ל, בשו"ת שו"מ הנ"ל, האלף לך שלמה הנ"ל ועוד) - עפ"ד הר"ן גיטין כה, ב שבדבר א' אין דין ברירה; שבדבר שסופו ועומד להתברר ליכא ברירה; בדבר התלוי במחשבה ובכוונה ל"ש ברירה. (ולהעיר משטמ"ק ב"מ כ"א, ב בשם הראב"ד).

בקושיית העונג יו"ט (ראה בשו"ת או"ח ס"ב ואילך) דמילתא דליתא בשליחות ליתא בתנאי - שא"ז חסרון רק בקנינים וכיו"ב, שמורה על חסרון בעלות, משא"כ במצות דאדרבה מחוייב לקיימם; שבדבר של"ש שליחות אין העדר מורה על חסרון בעלות; שבדבר שא"ב חלות יכול להתנות גם בדליתא בשליחות; בדבר התלוי בדיבור שאני שאפשר להתנות גם כשא"פ ע"י שליח. [ובאמת, י"ל כן גם במצות שבמעשה, שהרי עיקר התנאי אינו בהחפצא דהמצוה, כ"א בהכוונה שיהא כקורא בתורה, כתוקע לשורר, וכיו"ב, וה"ז כמכוון שלא לצאת, ובכגון דא א"צ לדיני תנאי. וז"פ]; עפ"ד רמב"ן (ב"ב ככו, ב ד"ה הרי) שבדברים שאינם בין אדם לחבירו רק בינו לבין עצמו מועיל תנאי; שבגוף שם המצוה שייך שליחות, ומה ששליחות אי"מ הוא רק מטעם מצוה שבגופו. ועוד כיו"ב.

ומכאן להשקו"ט במה שא"צ משפטי התנאים במצוות (ובהגהות רעק"א סמ"ו שם מ' קצת שצ"ל תנאי כפול) - ראה דרך אמונה תרומות פ"ו הי"ח. הנסמן בפסקי תשובות סמ"ו סקט"ז. ולהעיר שבכ"מ מ' שא"צ אפי' להוציא התנאי בפיו, שהובא רק שיחשוב בדעתו.

וראה הנסמן בשו"ת יבי"א ח"ט סל"ז. משנת יוסף ח"ה ספ"ח. בירורי חיים ח"א ס"א ובהסכמה לשם. חדות השם בעניני מצ"כ סע"ז. ראש השרביט שמרלר ברכות יד ב ס"ג. הברי והשמא ח"ב ס"א. ועוד. וראה חילופי מכתבים מגדולי ישראל בס' דעת הישראלי (פיצטרקוב, תרפ"ז), ונדמ"ח בקובץ נור התורה ניסן תשס"ה, מעוטרים במ"מ ציונים וביאורים.

והנה זה לא כביר נשאלתי שאלת חכם מא' הרבנים שליט"א, במי שבאמצע קיום המצוה רוצה לעקור דין כוונה ולכוון שלא לצאת, האם מועיל. וז"פ שבאם אכן תקע לשורר וקרא שמע כקורא בתורה שלא יצא, והשאלה היא באם יכול לכוון שיהא כן, וכן אם מותר לעשות כן ולעקור קיום המצוה בידים. וכן יל"ע באם מועיל חזרתו לאחר המצוה, מדין תוכ"ד. ובאמת, אי"ז שייך כ"כ לנדו"ד. ויש לחלק לכאן ולכאן. ומסברא, אין טעם שלא יועיל. אולם, ילה"ע שאת"ל שברשותו לעקור כוונת המצוה לאחמ"כ, נמצא שבשעת הכוונה מתחילתו אין הדבר מבורר, ונחתנין להשקו"ט בדיני ברירה. וילע"ע. ובכל אופן, לא ראיתי שיעוררו בזה. ואין הזמ"ג לעיין כעת בפרטיות. (ובאחרוני זמנינו - ראה שש"כ פרק ס הע' לד ותיקונים לשם. הליכות שלמה תפלה פ"ז ס"ג. הברי והשמא שם סקט"ז. שו"ת שרגא המאיר ח"ח סצ"ח. הליכות ישראל גוסטמן ח"א סמ"א - ע' רמח). ואבקש מקוראי הגליון להעיר בזה.

אני טרם אכלה לדבר, איידי דאתא לידן נימא בה מילתא, אמרתי אשיחה את אשר עם לבבי, והוא בנוגע לתק"ש בביה"ר וכיו"ב, שידוע השקו"ט באם לתקוע יו"ד או ל' קולות, ואכ"מ. ועד"ז חקרוה בנוגע להולכים לזכות את הרבים ב"מבצע שופר". ושמעתי באומרים לי שיש שהמציאו דבר חדש,

לתקוע תשר"ת ג"פ, ולהפסיק בנשימה בין שברים לתרועה, ובדרך תנאי, שהקולות שאינן תרועה האמורה בתורה יהיו רק לשורר, וממילא אי"ז הפסק בין פשוטה לתרועה. וגם מפסיקים בנשימה בין שברים לתרועה. (ויש להוסיף בתור סניף דעת רה"ג שלא נסתפק ר"א בגדר תרועה שבתורה, וכן דעת הראשונים שאין קול אחר מפסיק בדיעבד. ועפ"ז יש כאן ס"ס (ראה עד"ז בפמ"ג סתק"צ במ"ז סק"א. סתקצ"ה בא"א סק"א), שמא יצא בכל אופן, ושמא תרועה שבתורה היינו גנחי וילולי, וספק נוסף - שמא אין שאר הקולות מפסיקים. אבל ראה שו"ת יבי"א ח"א או"ח סל"ו דכולהו חדא ספיקא הוא. ועייעו"ש ח"ג סל"ב וסל"ד. וראה קובץ תשובות ח"א סי' ס).

ולפענ"ד שגו ברואה ומכמה טעמים. ותחילה וראש, מטעם הפשוט שלא מצינו כדוגמתו בפוסקים, ומי זה יהין ראש לחדש בימינו אלה המצאות שכאלה. ובכלל, לא זו הדרך ישכון אור ה', לסדר לכתחילה תק"ש ע"י המצאות מחודשות כאלה, שלא כתקנת חכמים. וכבר כתבנו כיו"ב במק"א, שאפי' נאמר שמחמת כורח הנסיבות בעינן למשכוני נפשין אשריותא, ועבדינן תקנתא לתינוקות שנשבו למצוא צד היתר וסעד שיוכלו לקיים מצות תק"ש כתיקנה - הא קיי"ל דאין להורות היתר בדבר התמוה לרבים, ולא כו"ע דיני גמירי, ואתא למיפק מיני' חורבא ולדמות מילתא למילתא. (ויל"ע אם י"ל בד"ז גם ע"פ שורת הדין, חששא דדילמא אתי למיסרך, ול"ג מתינוקות).

ובנדו"ד בפרט, בנוגע לקיום מצוה דאורייתא ע"י צירוף צדדי קולות רחוקות ודחוקות, יש בנו"ט להביא מש"כ הריב"ש משמ"י דהר"ן (שו"ת הריב"ש שש"צ - הובא בב"י או"ח סתר"צ) ש"אפי' בעסקי העולם כל משכיל בוחר לנפשו הדרך היותר בטוח והמשומר מכל נזק ומכשול ואפי' באפשר רחוק, עאכו"כ שיש לנו לעשות כן בדרכי התורה והמצות שהם כבשונו שלעולם, ואיך נניח הדרך אשר דרכו בה רבותינו הק' ונכניס עצמנו במקום צר ובמשעול הכרמים". ובהמשך דבריו (שלא הובא ביה יוסף): "להניח את הודאי ולתפוס את הספק בעניני המצות איננו ראוי בשום פנים לקהל קדוש מכובד כמוהו".

והרי במט"א (סתקפ"ו ס"ז סתר"א סי"ג), וכן במשנ"ב סתר"א סק"ט, כ' בנוגע לשעה"ד (כשקיבלו שבת או במודר הנאה) לתקוע יו"ד קולות, ולא עלתה על דעתם לעשות כנ"ל (זולת שיש לחלק בפשיטות, דהתם איכא חששא דאיסורא. ולהעיר שיש שפי' בדבריהם שהכוונה לל' קולות - ראה כה"ח סתקפ"ו סק"מ. סי' תר סקי"ג. ועוד). ועוד, שאם כדבריהם, מדוע התקין ר' אבהו באו"א. אלא שבוה יש ליישב בכמה אנפי. וע"ד הישובים בקושיות הראשונים עד"ז - ראה בב"י על אתר (הנ"ל). וי"ל בכמה מהם ששייכים רק בעיקר התקנה ולא במצב דשעה"ד. ומ"מ, מקום לומר שגם בנדו"ד, עדיין מקום בראש לחשוש דילמא אתי למיטעי, ואין בידנו לשנות מתקנת חכמים. (ושאני מש"כ במט"א שהוא במקום חשש איסור, וכנ"ל).

ועוד להעיר שמזה גופא שבראשונים הנ"ל לא הקשו באופן כזה, מ' קצת דבהא כו"ע ס"ל דל"מ. לאידך, בכמה אחרונים הקשו באו"א קצת, שאפשר לתקוע תשר"ת, והשברים יהיו ד' שברים, ובשבר הד' ימשוך כג' שברים כשיעור תקיעה, וממנ"פ יוצא (ראה שו"ת חרות יעקב תנינא סקל"ח בשם אחרונים. דעת הישראלי שם).

ומצאתי ראיתי בא' מהאחרונים - פני אפרים להרב בומבאך סתק"צ בהגהות למג"א סק"א - שאכן הקשה מאי טעמא לא תיקנו לעשות תשר"ת ג"פ כעצת מקצת חכמים הנ"ל. ולתירוצו (עיי"ש שא"פ להתנות בג' אופנים, לשם מצוה, כמתעסק, ושניהם גם יחדיו. ולא ה"ר לד"ז. וגם שבכל קול בפ"ע - שברים ותרועה - איכא רק ב' צדדים, למצוה או כמתעסק) אכן ל"ש לעשות כן גם בנדר"ד, שאין תנאי מועיל באופן כזה.

ועוד, שבפשטות אינו מספיק מה שהתוקע מתנה, שהרי גם השומע צריך להתנות, דאל"כ ה"ז הפסק בין פשוטה לתרועה. ואף שהקול פסול מצד העדר כוונת התוקע, מ"מ כיון שהוא לשם מצוה אצל השומע, י"ל דחשיבא לאפסוקי. וראה בשו"ת הצ"צ שעה"מ (הנדפס לאחרונה) ח"ה סי"ג. (ולהעיר שגם לדעת הלבוש (סתקפ"ח ס"ב - הובא בשו"ת הצ"צ שם) שלגבי השומע אין קול אחר מפסיק - היינו רק כשהוא של אותו הסדר, ולדוגמא שבסדר תר"ת שמע עוד תרועה. וכמפורש בהגהות רעק"א רס"י תקצ. ואיך שלא יהי', האחרונים חלקו עליו, ראה ט"ז סתקפ"ח סק"ב. וגם במג"א שם סק"ג שכתב שכן נראה לו כלבוש, סיים עלה שבר"ן משמע דאין חילוק. והעיקר, ששאר האחרונים סתמו כולם דלא כלבוש. ואדה"ו הניחו אחר הדלת והשמיט דעתו ופסק להדיא דלא כדבריו - ראה שו"ע אדה"ו סתק"צ סי"ג. ועוד ילה"ע מהסברא שא"פ להתנות בשל אחרים, שאין כוחו יפה להתנות עבורם - ראה מש"כ בחמש ידות הנ"ל. אלא שלדבריו ז"כ הרא"ם הנ"ל, ונמצא שהב"י חולק ע"ז).

ועוד זאת, גם מצד התוקע עצמו, הרי בטעם שאינו הפסק בקול שאינו לשם מצוה הוא לפי שהוא כמתעסק, וא"כ בקול שנעשה על תנאי י"ל שאי"ז כמתעסק, וחשוב הפסק, שהרי סו"ס כוונתו הוא למצוה ולא כמתעסק בעלמא.

ועוד אמינא, דמאן נימא שמותר להתנות באופן זה, דלאו כל כמיני' להתנות באופן שתוקע לשיר ביו"ט. ואף שמ"מ חייב הוא בתקיעות הנ"ל מצד הספק - היינו במכוון לשם מצוה, כיון שאין אתנו יודע איזה מהו יוכשר, וכתקנת ר"א (וכהשיטה שהיא מחמת ספק). אבל בתוקע על תנאי כיון שכלפי שמיא גליא שרק בא' מהם יוצא, נמצא שבאמת תוקע לשורר ביו"ט.

ואף אם נפשך לומר ולחלק ככהנ"ל, בשינויא דחיקא - מ"מ לא פלטינן מספיקא.

סו"ד שבהמצאה מחודשת הנ"ל איכא עיקולי ופשורי טובא, ואין דעת חכמים נוחה הימנה, ועלינו לילך במסילה שסללו לנו חכמינו, בדרך העולה בית א-ל. ותו לא מידי. ועוד יש אריכות דברים בכ"ז. וטל ילין בקצירי.

Appendix C

What is the kavanah of wearing tefillin?

We need to be mindful of the oneness of Hashem when we say the word *echad* in *Kriyas Shema* and when we put on *tefillin*; every time we pass a *mezuzah*, it should serve as a reminder of the mitzvah of *Yichud Hashem*. The unity and oneness of Hashem is a fundamental mitzvah, *ikar hagadol shehakol talui bo* (a primary principle upon which practically all of Yiddishkeit is dependent). It is one of the six mitzvos that apply at all times, and is incumbent upon women as well. It encompasses the following concepts: Hashem is the only One Who controls the universe, and there is no other being in control other than Him; no one can stop His wishes from being fulfilled, and He alone is responsible for everything that happens; Hashem is omniscient and omnipotent, and no one is comparable to Him.

A deeper level of the mitzvah of *Yichud Hashem* is addressed by the *Shelah*: Not only are we to believe that there is One G-d, as Hashem is the only One Who controls the universe; rather, Hashem is One, because there is no real existence other than Hashem—*ein od Milvado*. A proper understanding of this concept is beyond the scope of this article; for a more comprehensive study of this subject, one should explore the writings of Chassidus, which are based on this tenet. *Halacha2go.com # 289*

Sources:

ואתחנן ו, ד. שם ד, לה. לט. האזינו לב, יב. ישעי' מה, ה (וראה האמונות והדעות לרס"ג מ"ב פ"א ופ"ב שהביא מפסוקים הנ"ל שבפרשת האזינו ושבישעי'. ובסמ"ק סי א הביא גם מהפסוק אנכי ה"א, אף שלפי פשוטו מירי

במצות ההאמנה בה'. וראה הגרי"פ לרס"ג עשין ג-ד. צביון העמודים עהסמ"ק (שם). זכר"י יד, ט (בנוגע לעת"ל) - הובא בספרי ובפירש"י ואתחנן ו, ט.

ובמנין המצות - רע"מ בזח"ב כה, א. זח"ג רנו, א. שם רסג, א. סהמ"צ להרמב"ם מ"ע ב. חינוך מ' תשיז. וחיובן תמידי - חינוך שם. וכן בהקדמת החינוך. ס' חרדים בהתחלתו.

והובא להלכה - רמב"ם יסוה"ת פ"א ה"ד. שם ה"ו-ז. (ונת' בראש אמנה להאברנאל פ"כ ד"ה ואמנם מה. ובארוכה - בהדרן על הרמב"ם תשל"ה). פ"ב ה"י. תשובה פ"ה ה"ה. ק"ש פ"א ה"ב. מזוזה פ"ו הי"ג. שם פ"ה ה"ד. אסו"ב פי"ד ה"ב. שו"ע (וראדה"ז) או"ח סכ"ה ס"ה (ס"א). סי' ע ס"א (אדה"ז שם). יו"ד סרס"ח ס"ב. ט"ז יו"ד סרפ"ה סק"א.

בהגדרת המצוה - ראה תקו"ז תנ"ה (פח"א). רמב"ם שם. מו"נ ח"א פנ"ז-ח. סמ"ק שם. חוה"ל שער היחוד פ"ח. ס' העיקרים מ"ב פ"י. דרך חיים למהר"ל אבות פ"א מ"ב (ובהערות המהדיר בהוצאת מכון ירושלים - בהע' 441 - השוואות למק"א בתורת מהר"ל). וראה גם בהנסמן באנצ"ית ערך יחוד השם. [ובכ"מ נת' באו"א, לענין עשר ספירות שלא יהא פירוד ח"ו ביניהם - ראה טעהמ"צ לריקאנטי ועוד. וראה בטהמ"צ להצ"צ דלהלן].

ובעומק יותר (מיוסד ע"פ זהר ח"ב כה, א): של"ה בתחילתו ביהב"ח כח, סע"ב. ויקרא תורה אור פ"י. מס' שבועות שלו בבי' לעשה"ד בדיבור אנכי. ונת' בסגנון דתורת החסידות - בתניא לקוטי אמרים פ"כ ואילך. פל"ג. שעהיה"א פ"ג. שם פ"ו ואילך. סהמ"צ להצ"צ מצות האמנת אלקות ומצות אחדות השם (ושם פ"ב: והנה הבנת ענין זה ומה שכיוונו בזה עמוק עמוק הוא ויש בו כמה פנים ופנים לפנים וכל חד מבין לפום שיעורא דילי' ואנחנו נבאר זה ע"פ הפנים העמוקים שלימדנו מיסוד הבעש"ט והה"מ נ"ע אשר אליו נגלו האלקים כידוע רק שמתחלה צריך לבאר הפנים הנגלים בזה. ובפ"ג: וע"פ עומק יסוד הבעש"ט נ"ע יתפרש ענין זה ביותר הפלא ופלא). שרש מצות התפלה ספ"ח (ושם: ועי' בשל"ה מס' שבועות [הנ"ל] דפי' קרוב למה שכתבת). [וראה נפה"ח ש"ג. ובפרטיות - פ"ב. פ"ו. ספ"א. פי"ב]. וראה לקו"ש חל"ה ע' 29 ואילך שלאחרי שנתגלה פניה"ת ה"ז חובה לכאו"א להאמין כנ"ל, ועי"ש עוד.

ונת' הענין באריכות בכ"מ בתורת חסידות חב"ד, רבו מספור. ואבוהון דכולהו - ד"ה האומנם תרמ"ג (סה"מ תרמ"ג ע' צד ואילך). מי כמוכה תרכ"ט (סה"מ תרכ"ט ע' קמב (ובהוצ"ח - ע' קנה) ואילך). וראה לקו"ש חכ"א ע' 428. וראה אגרות קודש ח"ב ע' שצב. ובכ"ז - ראה הנסמן בטה"ע חב"ד (לא נדפס) ערך אחדות השם.